

УДК 321.1

DOI: 10.33663/1563-3349-2019-86-365

О. С. БАРНА

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК СУСПІЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Обґрунтовано, що відсутність державної ідеології, спільних ціннісних орієнтацій розвитку суспільства, критичне майнове розширення суспільства призвели до поляризації світоглядних засад щодо перспектив розвитку Української держави та активізували споживацьку мотивацію політичної поведінки громадян. У таких умовах інформаційний простір перетворився на ринок задоволення матеріальних та розважальних потреб населення і став об'єктом зовнішнього впливу, насамперед з боку Російської Федерації. Доведено, що демократичним способом подолання наслідків гібридної війни є широкий суспільний діалог, у якому плюралізм думок та свобода слова мають відбуватися у інформаційному просторі, в умовах забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства і держави. Обґрунтовано визначення суспільної консолідації як стану суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку держави і суспільства, який задовольняє матеріальні, духовні, інформаційні та культурні потреби громадян, які, у свою чергу, визнають власну готовність до захисту Вітчизни та необхідність самостійної економічної діяльності.

Ключові слова: солідаризм, суспільне згуртування, інформаційний простір, суспільна консолідація, гібридна війна.

Barna Oleh. Informative space of Ukraine as factor of public consolidation is in the conditions of hybrid war

Reasonably, that absence of state ideology, general valued orientations of development of society, critical property stratification of society resulted in polarization of world view principles in relation to the prospects of development of the Ukrainian state and activated consumer motivation of political behavior of citizens. In such terms informative space grew into the market of satisfaction of material and entertaining necessities of population and became the object of external influence, first of all, from the side of Russian Federation. It is well-proven that the democratic method of overcoming of consequences of hybrid war is a wide public dialogue, in that pluralism of ideas and freedom of speech must take place in informative space in the conditions of providing of informative safety of man, society and state. Determination of public consolidation is reasonable as to social and political and socio-economic development of the state and society, that satisfies

the material, spiritual, informative and cultural necessities of citizens, that, status, in turn acknowledge own readiness to defence of Fatherland and necessity of independent economic activity.

Key words: *солідаризм, public rallying, informative space, public consolidation, hybrid war.*

Процеси суспільної консолідації в Україні нині значно уповільнені, дезінтеграційні явища не подолані, майнове розшарування суспільства демонструє кричущі факти несправедливості, а результати національних виборів щоразу підтверджують відмінності у політичних перевагах різних регіонів. Усі зазначені проблеми значною мірою є наслідком тривалої і цілеспрямованої імперської політики Російської Федерації щодо України. Комплекс усіх можливих способів захоплення чужих територій, що дістав назву «гібридна війна», повною мірою відчула на собі Україна. Найважливішим полем боротьби за свідомість громадян став інформаційний простір. «Гібридна війна розгорнута на усіх можливих напрямках. Це не лише інформаційна війна, а одночасно й економічна, репутаційна, смислова, людська. На неї повинні працювати всі, хто має вплив на населення: актори, співаки, письменники, режисери. Військові дії задають лише фон для більш масштабної війни в людському розумі»¹. Вивчення особливостей інформаційного простору України в умовах гібридної війни є актуальним і тому, що розуміння природи національної єдності, солідарності має сприяти виробленню підходів до подолання бідності й політичної поляризації суспільства, знаходженню шляхів зменшення регіональних відмінностей тощо.

Дослідження суспільної консолідації має тривалу історію. В зарубіжній науці її основи були закладені Е. Дюркгеймом, розвинені Дж. Александером, А. Бергсоном, М. Вебером, Ю. Габермасом, Р. Патнемом, Є. Томпсон, А. Лейпхартом, стали об'єктом міждисциплінарних досліджень у політичній науці, соціології, психології, економіці, теорії організацій. Вітчизняні дослідники розглядають цю проблему переважно крізь призму ідей солідаризму, серед них Я. Грицак, Ю. Кальниш, Ю. Калиновський, В. Карлова, М. Клименко, О. Литвиненко, О. Оржель, М. Рябчук, М. Степико та ін. Інформаційний простір України як об'єкт

гібридної війни ґрунтовно досліджений у працях А. Баровської, О. Власюка, В. Горбуліна, Д. Дубова, Г. Почепцова та ін. Проте аналіз наукових джерел вказує на потребу комплексного вивчення поняття «суспільна консолідація» як теоретичної категорії, а також інформаційних чинників, що впливають на її формування в Україні в умовах гібридної війни.

Проблеми цілісності різних суспільств завжди були об'єктом досліджень багатьох учених. У літературі зустрічаємо наступні терміни, часто дуже близькі за своїм змістом: «солідаризм», «суспільна солідарність», «соціальне згуртування», «суспільна консолідація». Проте різні автори акцентують увагу на різних особливостях зазначених категорій. Тому проаналізуємо насамперед категорійний апарат.

Українські науковці зазначають, що чинники, які об'єднують суспільство, першим дослідив Е. Дюркгейм, який, зокрема, визначив такі два фактори, як солідарність та взаємна відданість (*shared loyalties*). Е. Дюркгейм також виділив два типи солідарності: механістичну, що базується на спільних цінностях, сталих традиціях і віруваннях, та органічну, що ґрунтується на сучасних інституційних зв'язках і міжособистісних відносинах².

Прихильниками механістичного типу солідарності є вчені, які в основі суспільної солідарності бачать національну ідею, історичну пам'ять, моральні та культурні чинники. Як наголошує Е. Сміт, «модерні нації є одночасно і громадянськими, і етнічними, адже культура та громадянство взаємно підсилюють одне одного, і потенціал нації повністю реалізується»³. Такий підхід поділяє і вітчизняний науковець М. Степико, який вважає, що «суспільство консолідує, формує його ідентичність і соціальна неперервність, спільна пам'ять і колективна доля, тобто лінії культурної спорідненості, втілені у самобутніх міфах, спогадах, символах і вартостях, збережених даною спільнотою. Тобто колективна ідентичність формується як суперечлива єдність почувань, вірувань, спільної пам'яті та уявлень різних поколінь населення»⁴.

Вивчаючи доцільність розглядати сучасне українське суспільство з позиції механістичного типу солідарності, хочемо зауважити, що за всієї очевидності інформаційно-технологічної

модернізації значна частина суспільства є носієм традиційних цінностей, які впливають на спосіб життя та визначають політичну поведінку людини. Інше питання — про різноманіття та часом поляризацію цих традиційних цінностей, що визначають політичну поведінку громадян. Як зазначає М. Степико, «очевидно, що за умов сьгоднішніх суспільних трансформацій український національний етос не є монолітним, однорідним культурно-ментальним утворенням. Він сьогодні складається з індивідуалізму, демократизму, підприємницької ініціативи, самостійності в мисленні та діях, інноваційності, конкурентоспроможності, прагненні до успіху ... Проте присутність у ньому зразків традиціоналізму, патерналізму, егалітаризму, прагнення справедливості, солідарності, колективності тощо свідчать про його вагомий консервативний потенціал»⁵. Така ситуація, на нашу думку, з одного боку, є свідченням демократизму держави, а з іншого — часто стає причиною суспільно-політичних конфліктів, коли прихильники різних національно-культурних традицій поляризують політичне поле, що створює загрози для суспільної консолідації.

Демократичним підходом розв'язання таких проблем у розвинених країнах є формування політичної нації, що, на нашу думку, відповідає другому типу солідарності, визначеному Е. Дюркгеймом, — органічній солідарності, яка ґрунтується на сучасних інституційних зв'язках і міжособистісних відносинах. О. Оржель наголошує, що «значення вміння жити і працювати разом зростає, коли йдеться про неоднорідні суспільства або громади, які поєднують громадян із суперечливими інтересами і відмінними ідентичностями. Для таких суспільств соціальне згуртування означає спроможність до безконфліктного співіснування і опанування вмінням розв'язувати будь-які конфлікти. Техніка розв'язання та уникнення конфліктів, практика співіснування, інші подібні вміння і навички перетворюються на інструменти соціального згуртування»⁶. Як бачимо, авторка використовує термін «соціальне згуртування» для означення неоднорідних суспільств, до яких можна віднести і Україну.

Подібний підхід використовує Ю. Кальниш. Досліджуючи розвиток теорії солідарності, він підкреслює, що «у роботах

Макса Вебера проблематика солідарності розглядається крізь призму соціальної дії. Утім, ближче за всіх до органічного розуміння суті феномена людської солідарності підійшов Анрі Бергсон, стверджуючи, що сама біологічна природа людини спрямована на зміцнення соціальної згуртованості. Але, на думку Джефрі Александера, підставами солідарності в сучасному суспільстві є насамперед усвідомлені рефлексивні прагнення людей до найбільш справедливого суспільства»⁷. Такий підхід виокремлює чинник, який, на нашу думку, більше характеризує органічний тип солідарності, – прагнення до справедливості, адже вона насамперед стосується соціально-економічних показників, що впливають на добробут людей та цілісність суспільства.

На нашу думку, термін «соціальне згуртування» несе більш виражену сутнісну характеристику якостей суспільства, адже «сьогодні соціальне згуртування передусім тлумачиться як якість спільноти, громади або суспільства. До згуртованих відносять безконфліктні, гармонійні, сталі спільноти, в яких розбіжності та поляризація між членами мінімізовані. Такий підхід до соціального згуртування ставить на порядок денний питання про якості / ознаки громади або суспільства, які дають підстави вважати їх згуртованими. До таких ознак відносять довіру, взаємну відповідальність членів громади, позитивне сприйняття багатокультурності (толерантне ставлення до розмаїття та відмінностей)»⁸.

Близьким за суттю до «соціального згуртування» є поняття «суспільна солідарність», яке містить характеристики механістичного типу солідарності та передбачає спільність поглядів усіх членів суспільства. Зокрема, М. Клименко пропонує такі «критерії оцінювання рівня суспільної солідарності: 1) інтернаціоналізація індивідом певної системи цінностей та норм, які виступають регулятором життєдіяльності людини в соціумі; 2) сукупність психологічних показників, зокрема рівня довіри, співчуття, доброзичливого ставлення, зацікавленості, турботи; 3) безконфліктність соціуму; 4) соціальна ідентифікація»⁹. Однак погоджуємося з Ю. Кальнишем, який зауважує, що «така система показників для нації, переважна частина якої виживає на межі зuboжіння, видається аж надто ідеалістичною»¹⁰. «Подаль-

ше стійке згуртування (соборність) української нації навколо ціннісної самоідентифікації можливе лише за умов, коли її матеріальні потреби задоволені достатньою мірою. Виключно ціннісна самоідентифікація може на певний час забезпечити солідаризацію політичної нації в екстремальних умовах, але така солідаризація не буде тривати довго»¹¹. Така позиція, на нашу думку, ілюструє ситуацію в Україні.

До другого типу солідарності – *органічної* – варто також віднести політику соціального згуртування Ради Європи, де «обов'язковою ознакою згуртованих громад вважається *добробут* (welfare, well-being). ..Згуртування неможливе, якщо люди мешкають у напівзруйнованих будинках, навчаються у старих необлаштованих школах, поруч із наркотиками і злочинністю»¹². О. Оржель зазначає, що добробут Радою Європи тлумачиться досить широко: він включає доступ не тільки до товарів індивідуального споживання, а й до суспільних благ (громадська безпека, чисте повітря й вода, знання тощо), комунальних послуг та місць відпочинку; добробут передбачає отримання задоволення від життя, насолоди від мальовничих краєвидів, участь у процесі прийняття рішень, право розпоряджатися суспільними благами, обирати майбутній шлях розвитку громади. Авторка пропонує власне визначення: «Соціальне згуртування – це певний стан розвитку спільноти (громади або суспільства), для якого характерні високий рівень добробуту, стабільний економічний розвиток, безконфліктне існування його членів, наявність взаємної довіри, спільної відповідальності за сучасне і майбутнє»¹³. Однак зауважимо, що дане визначення містить однозначно високі оцінки стану розвитку суспільства та економічної активності громадян, що унеможливорює використання цього терміна для характеристики суспільств із низькими показниками розвитку.

Аналіз сутності категорійного апарату та особливостей об'єднаних чинників в умовах гібридної війни дозволяє запропонувати визначення суспільної консолідації як стану суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку держави і суспільства, який задовольняє матеріальні, духовні, інформаційні та культурні потреби громадян, які, у свою чергу, визнають власну готовність до захисту Вітчизни та необхідність самостійної економічної діяльності.

Як ми вже зазначали, в Україні процеси суспільної консолідації значно уповільнені з низки причин, однією з ключових, на нашу думку, є інформаційний простір, який став ареною інформаційної війни та внутрішньої ідеологічної боротьби різноспрямованих політичних сил. Відсутність державної ідеології, спільних ціннісних орієнтацій розвитку суспільства, чіткої соціально-економічної політики, критичне майнове розшарування суспільства призвели до поляризації світоглядних засад щодо перспектив розвитку Української держави та активізували споживацьку мотивацію політичної поведінки громадян.

Поділяємо позицію М. Степика, який вважає, що нині в Україні «конкурують європейська індивідуалістична споживацька система мотивацій з російською колективістсько-патерналістською позірною-ідеалістичною. Системи мотивацій передаються через рекламу товарів і послуг; через корпоративну політику компаній, які працюють у нашій державі; через освітні технології й тексти, що містять мотиваційний складник; через кінофільми, які мають поведінкові стереотипи тощо. Усе це, на відміну від культурних і законодавчих норм, ані держава, ані суспільство не контролює, не осмислює і не перетворює на власний національний здобуток»¹⁴.

У таких умовах інформаційний простір перетворюється на ринок задоволення матеріальних та розважальних потреб населення і стає об'єктом зовнішнього впливу, насамперед з боку Російської Федерації. «Чимало дослідників підкреслюють російський негативний вплив на формування української окремішності та неготовності значної частини української еліти до суверенного існування. Значну роль у цьому відіграє російська мова та православ'я, які Росія використовує як потужні інструменти деконсолідації нації»¹⁵. Проте слід наголосити, що саме російська збройна агресія на сході України та анексія Криму Російською Федерацією стали чинниками консолідації української нації на контрольованій українською владою території, свідченням чого стали чисельні добровольчі військові об'єднання та волонтерський рух.

Про такий об'єднавчий потенціал війни писали багато вчених. Єва Томпсон зазначає: «Такі різні вчені, як Е. Сміт, А. Гастінгс, Д. Міллер, М. Конован, стверджували, що нації зазвичай консо-

лідуються довкола важливих подій у спільній історії. Серед цих подій велике значення мають війни та їхні наслідки, пов'язані чи зі здобутками, чи з втратами. Оцінка цих здобутків і втрат є стрижнем національних історичних наративів»¹⁶. Це, безсумнівно, стосується і України. Як слушно наголошує Ю. Кальниш, «перебіг історичного розвитку, з одного боку, сприяв утвердженню української ідентичності, стимулював консолідацію етносу, формування нації, державотворчі процеси, забезпечення цілісності України, а з другого – наражався на дію відцентрових, деструктивних і сепаратистських сил»¹⁷. Наявність останніх, на нашу думку, стало можливим, по-перше, внаслідок незахищеності інформаційного простору від кремлівської пропаганди та маніпуляцій свідомістю населення окремих областей країни, по-друге, тому, що внутрішня політика на цих територіях формувалася регіональними проросійськими елітами. Така ситуація не тільки гальмує процеси суспільної консолідації, а навпаки, сприяє агресивному запереченню об'єднавчого потенціалу історичних подій.

Важливість і вразливість інформаційного простору посилюється у гібридній війні. Г. Почепцов наголошує: «Гібридна війна буде надавати перевагу тому, хто вміє працювати з масовою свідомістю. Сторона, що атакує, повинна доводити справедливість своїх дій як власному народові, так і народу, на який націлена атака. А для атакованої сторони досить важко давати відповідь такій неоголошеній війні. Гібридна війна стала здобутком нового часу саме тому, що багато потрібних для неї завдань можна виконати за рахунок інформаційного компонента. Чим сильнішим стає розвиток інформаційного компонента, тим легшим буде виконання цих завдань»¹⁸. Єдиним демократичним способом подолання наслідків гібридної війни є, на нашу думку, широкий суспільний діалог, у якому плюралізм думок та свобода слова мають відбуватися у інформаційному просторі в умовах якісного забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства і держави.

Аналізуючи роботи зарубіжних науковців, О. Оржель доводить, що «для суспільного згуртування необхідно *постійно вести суспільний діалог*, відшукувати або генерувати спільні цінності, спонукати до ідентифікації та самоідентифікації,

працювати над покращенням відносин, підвищенням довіри один до одного. Така концепція згуртування особливо важлива для неоднорідних громад (поліетнічних, багатонаціональних, члени яких сповідують різні релігії або належать до різних культур), для яких узгодження цінностей, досягнення консенсусу щодо спільного майбутнього, генерування ідей, здатних об'єднати громаду, є важливим і складним завданням, яке доводиться вирішувати щоденно більшості її членам: політикам і пересічним громадянам, молоді і літнім людям, середньому класу і бідним»¹⁹.

На важливість державної політики щодо забезпечення суспільного діалогу з метою формування довіри в соціумі вказує М. Степико: «Суспільний діалог на основі постулатів гуманістичного прагматизму може бути методом суспільної комунікації, коли різні сторони суспільства, групи інтересів, інститути громадянського суспільства і влада створюють спільний комунікаційний простір для віднаходження довіри та компромісу. Суспільний діалог орієнтується на постійний багатомірний процес, у межах якого формується та відтворюється атмосфера довіри, а взаємоприйняття є підґрунтям для досягнення суспільних компромісів. ..Метою такого діалогу є досягнення взаємного розуміння та підвищення рівня довіри до «іншого»»²⁰.

Про те, що участь у суспільному діалозі мають брати не лише політики і громадські дічі, а й широке коло осіб, які мають вплив на формування громадської думки, пише Г. Почепцов: «Сьогоднішня гібридна війна розгорнута на всіх можливих напрямках, це не лише інформаційна війна. Це одночасно економічна, репутаційна, смислова, людська... На неї повинні працювати всі, хто має вплив на населення: актори, співаки, письменники, режисери. Військові дії задають лише фон для більш масштабної війни в людському розумі. Це скоріше гуманітарна війна, в якій військові дії є другорядними. Коли ми в першу чергу звертаємо увагу на них, ми робимо помилку»²¹.

Отже, інформаційний простір є важливим чинником суспільної консолідації в умовах гібридної війни, саме в цьому просторі відбувається формування української політичної нації та ведеться боротьба за суверенітет і територіальну цілісність України.

У цьому контексті механізмом суспільної консолідації виступає широкий суспільний діалог, важливою складовою якого є політичний компроміс як інструмент зменшення суспільних протиріч, що передбачає готовність політичних еліт до діалогу. Таким чином, налагодження в інформаційному просторі України системної комунікації у суспільстві між його різними групами інтересів, суспільними верствами виступає чи не найважливішим чинником суспільної консолідації.

1. Почепцов Г. Гібридна війна: інформаційна складова. URL: http://www.ji-magazine.lviv.ua/2015/Pocheptsov_Gibr_vijna_inf_skladova.htm.
2. Concerted development of social cohesion indicator s: methodological guide. Strasburg: Council of Europe, 2005. С. 24. URL: http://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/guide_en.asp у кн.: Оржель О. Ю. Європейське врядування як чинник згуртування Європейського Союзу: теоретико-методологічні засади: монографія. Київ: НАДУ, 2012. С. 14.
3. Сміт Е. Національна ідентичність. Київ: Основи, 1994. С. 38.
4. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія. Київ: НІСД, 2011. С. 133.
5. Там само, С. 144.
6. Оржель О. Ю. Цит. праця. С. 14-15.
7. Кальниш Ю.Г. Розвиток теорії суспільної солідарності в сучасній політичній доктрині української соборності. *Вісник НАДУ при Президентові України* (Серія «Політичні науки»). 2016. №1(80). С. 13.
8. Оржель О. Ю. Цит. праця. С. 15.
9. Клименко М. І. Поняття і показники соціальної солідарності. *Вісник Харківського нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна*. 2008. № 844.
10. Кальниш Ю. Г. Розвиток теорії суспільної солідарності в сучасній політичній доктрині української соборності. *Вісник НАДУ при Президентові України*. Серія Політичні науки. 2016. № 1(80). С. 15.
11. Там само. С. 17.
12. Оржель О. Ю. Цит. праця. С. 16.
13. Там само.
14. Степико М. Т. Цит. праця. С. 135.
15. Там само. С. 134.
16. Там само, С. 125-126.
17. Кальниш Ю. Г. Цит. праця. С. 16.
18. Почепцов Г. Цит. праця. URL: http://www.ji-magazine.lviv.ua/2015/Pocheptsov_Gibr_vijna_inf_skladova.htm.
19. Оржель О. Ю. Цит. праця. С. 14.
20. Степико М. Т. Цит. праця. С. 143.
21. Почепцов Г. Цит. праця. http://www.ji-magazine.lviv.ua/2015/Pocheptsov_Gibr_vijna_inf_skladova.htm

References

1. Heorhii Pocheptsov. Hibraydna viina: informatsiina skladova. URL: http://www.ji-magazine.lviv.ua/2015/Pocheptsov_Gibr_vijna_inf_skladova.htm.
2. Concerted development of social cohesion indicator s: methodological guide. Strasburg: Council of Europe, 2005. С. 24. URL: http://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/guide_en.asp u kn.: Orzhel O. Yu. Yevropeiske vriayduvannia yak chynnyk zghurtuvannia Yevropeiskoho Soiuzu: teoretyko-metodolohichni zasady: monohrafiia. Kyiv: NADU, 2012. С. 14.

3. Smit E. *Natsionalna identychnist*. Kyiv: Osnovy, 1994. S. 38. 4. Stepyko M. T. *Ukrainska identychnist: fenomen i zasady formuvannia: monohrafiia*. Kyiv: NISD, 2011. С. 133. 5. Tam samo. S. 144. 6. Orzhel O. Yu. Tsyt. pratsia. С. 14-15. 7. Kalnysh Yu.H. Rozvytok teorii suspilnoi solidarnosti v suchasni politychnii doktryni ukrainskoi sobornosti. *Visnyk NADU pry Prezidentovi Ukrainy* (Seriiia «Politychni nauky»). 2016. № 1(80). S. 13. 8. Orzhel O. Yu. Tsyt. pratsia. С. 15. 9. Klyumenko M. I. Poniattia i pokaznyky sotsialnoi solidarnosti. *Visnyk Kharkivskoho nats. un-tu im. V. N. Karazina*. 2008. № 844. S. 119–122. 10. Kalnysh Yu.H. Rozvytok teorii suspilnoi solidarnosti v suchasni politychnii doktryni ukrainskoi sobornosti. *Visnyk NADU pry Prezidentovi Ukrainy* (Seriiia «Politychni nauky»). 2016. № 1(80). S. 15. 11. Tam samo. S. 17. 12. Orzhel O. Yu. Tsyt. pratsia. С. 16. 13. Tam samo. 14. Stepyko M. T. Tsyt. pratsia. S. 135. 15. Tam samo. S. 134. 16. Tam samo. S. 125-126. 17. Kalnysh Yu.H. Tsyt. pratsia. S. 16. 18. Heorhii Pocheptsov. Tsyt. pratsia. URL: http://www.ji-magazine.lviv.ua/2015/Pocheptsov_Gibr_vijna_inf_skladova.htm. 19. Orzhel O. Yu. Tsyt. pratsia. С. 14. 20. Stepyko M. T. Tsyt. pratsia. S. 143. 21. Heorhii Pocheptsov. Tsyt. pratsia. http://www.ji-magazine.lviv.ua/2015/Pocheptsov_Gibr_vijna_inf_skladova.htm.

***Barna Oleh.* Informative space of Ukraine as factor of public consolidation is in the conditions of hybrid war**

Reasonably, that absence of state ideology, general valued orientations of development of society, clear socio-economic politics, critical property stratification of society resulted in polarization of world view principles in relation to the prospects of development of the Ukrainian state and activated consumer motivation of political behavior of citizens. In such terms informative space grew into the market of satisfaction of material and entertaining necessities of population and became the object of external influence, first of all, from the side of Russian Federation.

Russian armed aggression on east of Ukraine and annexation of Crimea became Russian Federation by the factors of consolidation of Ukrainian nation on controlled by Ukrainian power of territory, much what became certificates numeral volunteer soldiery associations and volunteer motion. Presence of separative moods on east of Ukraine and in Crimea became possible firstly, consequence of unprotectedness of informative space from Kremlin propaganda and manipulations by consciousness of population, secondly, because a domestic policy on these territories was formed by regional проросійськими elites. Such situation brakes the processes of public consolidation not only, and vice versa, assists the aggressive denial of unifying potential of historical events.

It is well-proven that the democratic method of overcoming of consequences of hybrid war is a wide public dialogue, in that pluralism of ideas and freedom of speech must take place in informative space in the conditions of providing of informative safety of man, society and state. In this

context a political compromise as instrument of reduction of public contradictions, that envisages readiness of political elites to the dialogue, comes forward as an important condition of public dialogue. Determination of public consolidation is reasonable as to social and political and socio-economic development of the state and society, that satisfies the material, spiritual, informative and cultural necessities of citizens, that, in turn, acknowledge own readiness to defence of fatherland and necessity of independent economic activity, status.

Key words: солідаризм, public rallying, informative space, public consolidation, hybrid war.